

Vabilo

NLB Galerija Avla, Trg republike 2, Ljubljana 17. januar–14. marec 2013

Vljudno vas vabimo na odprtje
fotografske razstave Franja Bahovca,
ki bo v četrtek, 17. januarja 2013, ob 20. uri.

You are cordially invited to attend
the photography exhibition of Franjo Bahovac.
The exhibition opening will take place
on Thursday, 17 January 2013 at 8 p.m.

Selektor in organizator razstave je Emzin, Zavod za kreativno produkcijo
v sodelovanju s Foto Galerijo Lang iz Samoborja.
The exhibition has been organized by Emzin, Institute of Creative Production
in cooperation with Photo gallery Lang from Samobor.
Emzin podpirata/Emzin is supported by:

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

produkcija: Emzin, Zavod za kreativno produkcijo, prevod: Vasja Bratina,
tisk: Tiskarna Formatisk, d. o. o.

Franjo Bahovac se je rodil leta 1851 v Samoborju. Nasledil je družinsko trgovinsko podjetje in ga kasneje znatno razširil, tako da je postal eden bogatejših in uglednejših meščanov. Živel je v samem jedru mesta Samobor, v veliki družinski hiši in se sicer amatersko, a strastno ukvarjal s fotografijo. Njegova zapuščina, ki obsega več kot petsto fotografij, je bila odkrita povsem po naključju, pred desetimi leti in je zdaj del zasebne zbirke zbiratelja Josipa Horvata v Samoborju. Pomen tega odkritja in prvih kritičnih ocen ne bi bil tako pomemben, če ne bi šlo za fotografije, ki so posnete v posebni stereografski tehniki. Stereofotografija je bila še posebej priljubljena med ljubiteljskimi fotografi na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Črno-beli diapozitivi na steklu, ki se zdaj nahajajo v zasebni zbirki, slikajo Franja Bahovca kot izjemno veščega amaterskega fotografa, katerega interes je bil s stereokamero obeležiti vsakdanje vtise iz zasebnega življenja, lokalnega dogajanja in okolice, pa tudi motive iz mest in držav, ki jih je obiskal na potovanjih v Prago, Dunaj, London, Trst in New York. Bahovac je umrl v Samoborju leta 1924. Del njegove fotografske zapuščine je bil že prikazan v Zagrebu in Samoborju, jeseni letos pa je programski svetovalec Foto Galerije Lang iz Samoborja imel predavanje s projekcijami Bahovčevih fotografij v Muzeju dekorativnih umetnosti v Parizu.

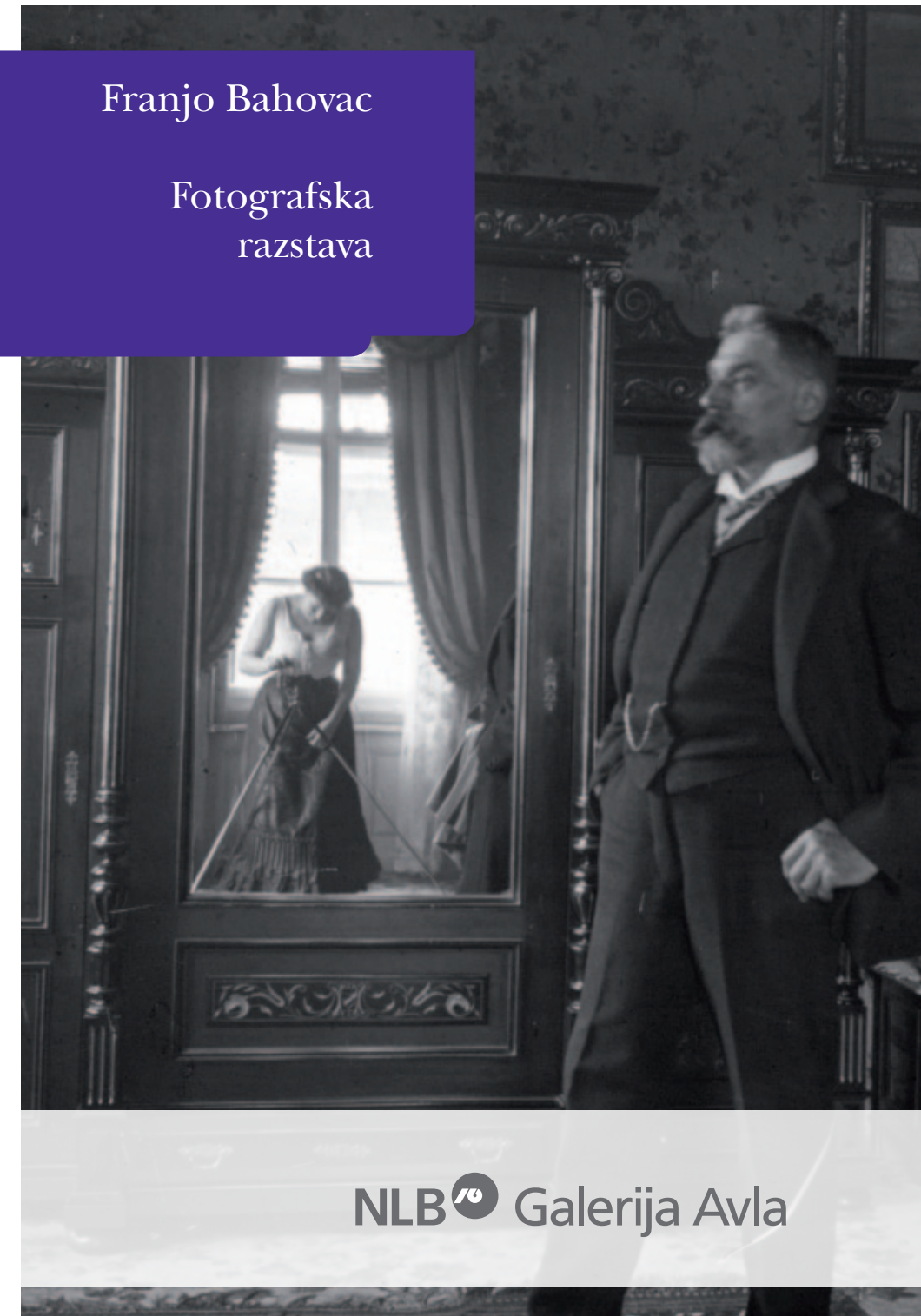
NLB Galerija Avla

Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana
NLB Galerija Avla, Trg republike 2, 1520 Ljubljana

koordinacija izvedbe razstav: Miranda Južnič
telefon: (01) 476 47 07
www.nlb.si/galerija

Franjo Bahovac

Fotografska
razstava

NLB Galerija Avla

Prizori iz preteklosti

Na naslovni strani:
Ogledalo in okno
1890–1910

V obsežni zgodovinski retrospektivi hrvaške fotografije med letoma 1848 in 1951, ki jo je pripravil zagrebški Muzej za umetnost in obrt leta 1994, je bila pozornost večkrat namenjena ljubiteljstvu, torej tistim, ki so se s fotografijo ukvarjali iz ljubezni do novega medija. To je bila pravilna poteza muzealcev, čeprav ti ljubiteljem praviloma niso preveč naklonjeni. Toda pri fotografskem mediju se ljubiteljem ne moremo izogniti oziroma lahko celo mirno rečemo, da so vso svetovno in krajevno zgodovino fotografije napisali prav oni – od Louisa Daguerria do današnjih dni. Če si ogledamo življenjepise hrvaških mojstrov fotografije, najdemo med njimi zdravnike, lekarnarje, večne študente, bankirje, inženirje in druge. Šele v zadnjem času lahko nekateri izmed njih v svoj življenjepis zapišejo, da so končali študij fotografije v Pragi, Düsseldorfu ali Zagrebu. Skratka, skoraj vse, kar ima neko vrednost in je zanimivo v okviru fotografskega medija, dolgujemo ljubiteljem. Eden od njih je Franjo Bahovac (Samobor, 1851–1924). V omenjeni zgodovinski retrospektivi iz leta 1994 ni naveden, ker se takrat zanj še ni vedelo. Za najdbo in ohranitev (skoraj v zadnjem trenutku) njegovega dragocenega materiala se lahko zahvalimo gospodu Josipu Horvatu iz Samoborja, neutrudnemu zbiratelju krajevnih starin, in gospe Mariji Tonković, svetovalki Muzeja za umetnost in obrt, ki je Horvatovo najdbo predstavila leta 2007 v zagrebškem Cro-Art klubu. Ta uvod je nujen. Franjo Bahovac fotografskega medija ni uporabljal zato, da bi se iz zgodovine prestavil v sedanjost, temveč ga je sedanjost priklicala iz zgodovine, da bi polepšal in obogatil sicer borno dediščino fotografskih podob. Kot ljubitelj in navdušenec je takrat še razmeroma nov medij uporabljal svobodno, ne da bi upošteval pravila in priporočila “poklicnih” strokovnjakov, ki so ljubiteljem svetovali, “kako se naredi dobra slika”. Fotografski medij je na prehodu iz devetnajstega v dvajseto stoletje postal tehnološko in finančno dostopen malodane vsem družbenim slojem, fotografske podobe pa so postopoma oblikovale novo vizualno kulturo. Sodeč po vsem, kar je ohranjeno, je bil Franjo Bahovac v resnici strasten fotograf, očaran nad novim medijem. Njegove fotografije oziroma bolj natančno stereodiapozitivi na steklu (tu je treba poudariti, da so vse podobe, ki jih prinaša *BLUR*, pravzaprav stereofotografije, zato jih je mogoče videti in gledati s stereoskopom, njihov 3D-učinek pa je v resnici izjemen) nedvoumno pričajo o osebi z novo vizualno senzibilnostjo, ki ne pripada več devetnajstemu stoletju, temveč novemu času dvajsetega. Njegovo pogojno rečeno tematsko zanimanje je zelo široko in se popolnoma ujema z dinamiko zasebnega življenja. Bahovac s stereoskopskim fotografskim aparatom ne zapisuje le krajevne krajine Samoborja, temveč ga nosi s sabo tudi na bližnja in daljna potovanja. Zanj ima vse enako vrednost: tako samoborski meščani in kmetje, mestno središče Samoborja, Zagreb, Dunaj, London, Praga, Trst, kot ne nazadnje tudi avenije New Yorka.

1.

Dela:
1 *Pogovor*
1890–1910
2 *Otroška radost*
1890–1910
3 *Na glavnem trgu*
1890–1910

Vse to nikakor niso tako imenovane 'turistične' fotografije, temveč so mojstrsko izbrani, z ozračjem prežeti motivi z odmerjenimi plani in – to preseneča – zelo skrbnim kadriranjem. Brez dvoma lahko rečemo, da je vse, kar je Josip Horvat rešil in ohranil, izjemno obogatilo hrvaško fotografsko dediščino. Muzealci lahko za Bahovčeve stereofotografije podajo oceno, da so dragocen dokument časa, kar je seveda res, vendar ne zadostuje. Če imamo danes, ko fotografski medij doživlja temeljito revizijo kritičnega vrednotenja, te fotografije za dokument, jim s tem pravzaprav jemljemo vrednost. Če si jih ogledamo bolj natančno, namreč opazimo, da presegajo okvir zgodovinskega dokumenta in jih lahko zelo neposredno povežemo z antologijsko celoto fotografskih podob, na kateri temelji zgodovina vsega medija. In to ne glede na krajevni okvir. Hrvaška žal nima tako kakovostne promocije svoje fotografske dediščine, kakor jo imajo na primer Madžarska, Slovenija ali Češka (če omenim samo najbližje zglede), toda Bahovčeva zapuščina si zagotovo zasluži večjo pozornost, kot ji jo lahko omogoči krajevni muzej. Če bi jo imela, bi bil Bahovac že zdavnaj v antologijah svojih sodobnikov, in to ne samo v okviru evropske fotografije, temveč tudi svetovne. Postavljen bi bil ob bok Lartigueju, Atgetu, zgodnjemu Stieglitzu, Bellocqu, Primoliju, če omenim samo nekatere. Čeprav so ti gospodje danes visoko cenjeni kot fotografi, so svoja najpomembnejša dela ustvarili iz navdušenja nad novim medijem (Jacques-Henri Lartigue je bil le mlad fant, Eugène Atget igralec v potujoči gledališki skupini, Alfred Stieglitz nemara edini profesionallec, John Ernest Bellocq delno poklicni in delno ljubiteljski fotograf, Giuseppe Primoli grof). Opazna je Bahovčeva veščina, da v pravem trenutku – s tedanjo tehnologijo, ki se je v prvih dveh desetletjih dvajsetega stoletja zelo hitro razvijala – ujame tako ozračje v prostoru kot trenutek v času. Skoraj z vsako fotografijo dokazuje, da je človek svojega časa ne samo po meščanskem habitusu, temveč tudi po kulturi opazanja. Razumljivo je, da s svojega čezoceanskega potovanja prinese v Samobor posnetek Niagarskih slapov, vendar iz New Yorka ne prinese takrat že deloma zgrajene vertikale velemesta, temveč preproste ulične prizore! Podobno ravna v Pragi, Trstu, Gradcu, na Dunaju in drugje, pa tudi v Zagrebu in Samoborju. Če Bahovac ne bi bil ljubiteljski, temveč poklicni fotograf, torej obrtnik ali celo umetnik, bi se bržkone ukvarjal s piktoralizmom, z bromovim oljnim tiskom, impresionizmom, s simbolizmom ali pa bi kot obrtnik izdeloval lepe družinske portrete. Fotografskih ambicij ni imel in takrat prevladujoča ozka pravila fotografske večšine ga niso omejevala. Medij ga je zanimal kot sredstvo za ustvarjanje podob. Zelo zgodaj je pravilno dojel, da medij ni sporočilo. Pomen fotografskih podob in s tem tudi njegovih je v njih samih – takrat, pred sto leti, kot tudi danes. Pretiravali bi, če bi domnevali, da je Bahovac fotografski medij uporabljal razumsko, saj če bi bilo tako, s fotografijo najbrž ne bi zapisoval tudi lastne samoborske intime. Prej je šlo za intuitivno uporabo medija in naprave v lastno veselje in za delitev tega veselja z zelo ozkim krogom ljudi. Če sploh! Odkritje stereofotografij Franja Bahovca je skorajda neprecenljivo. Osebo sem mnenja, da je njegova zapuščina vredna resnega opozorila, da se skrbno ohrani in celovito predstavi javnosti. Samoborska Foto Galerija Lang je dvakrat predstavila manjši del Bahovčevega opusa v upanju, da bodo njegovo vrednost (dokumentarno, estetsko in poetično) prepoznale ustanove, ki so pristojne za ohranjanje fotografske dediščine. Nič takega se ni zgodilo. V kontekstu raznih evropskih integracij je kultura Bahovčevih fotografij tehten prispevek k evropski pripadnosti nekega mesteca na “daljnem Balkanu”. Ta prispevek pomeni zlasti kulturo, ki jo danes od vsepovsod načenjajo tuja in domača nakupovalna središča in medijski populizem. Kultura je identiteta, Franjo Bahovac pa k tej identiteti daje nadvse pomemben prispevek.

Želimir Košćević, kustos razstave

2.

3.